

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 3

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 796 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-martda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Экологические и альтернативные заполнители для бетона в условиях Узбекистана.....	10
Акрамов Хуснитдин Ахрарович, Тохиров Жалолиддин Очилович, Самадов Хомид Самандарович	
Investitsion marketingni rivojlantirish asosida mintqa investitsiya jozibadorligini oshirish	16
Ahmedov Alim Babaniyazovich	
O'zbekistonda yashil budjetlashtirish, energiya samaradorligi va issiqxona gazlari emissiyasi.....	22
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich, Mamanov Alisher	
Development of the Digital Economy as a Trigger of the Economic Growth of the New Uzbekistan.....	28
Luiza Sayfullovna Makhmutkhodjaeva, Umarova Shahnoza Akbarovna	
Oliy o'quv yurtlarida matematik statistikani o'qitishning xususiyatlari.....	34
Shamsiyev Damin Najmiddinovich, Aymatova Farida Xo'razovna	
Turizmda tadbirkorlikning o'ziga xos xususiyatlari	37
Mardonova Dilafruz Kosimovna	
Oziq-ovqat xavfsizligi ta'minoti: O'zbekistonda mayonez importini notarif tartibga solish va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish istiqbollari.....	41
Muratova Shohista Nimatullayevna, Nomozov Azizbek Xayrulla o'g'li	
Mamalakatimizga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni va roli	46
Akramov Azamat Ramziddinovich	
Mamlakatning iqtisodiy va ekologik rivojlanishida elektromobil sanoatini rivojlantirishning ahamiyati	53
Iminov Mahmudjon Azimjon o'g'li	
Hududiy eksport salohiyatini oshirishning marketing strategiyasi.....	60
Jiyamuratov Rustam Nuridinovich	
Turistik kompaniyalar moliyaviy barqarorligini baholash usullarini takomillashtirish kompaniya moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim mezonini.....	65
Jo'rayev Behzod Nuraliyevich	
Iste'molchilarni xulq-atvori modellari asosida marketing strategiyalarini shakllantirish.....	70
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	75
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarning o'rni.....	80
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	84
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Strategik boshqaruvda xususiy kapital samaradorligini baholash.....	89
Nasriyeva Zebiniso A'zam kizi, Mavlyanova Dilobar Maxkamovna	
Mintaqalarni innovatsion rivojlantirish istiqbollari tashkiliy tuzilmalarini takomillashtirishni boshqarish yo'llari	100
Xodjamuratova Gulbaxar Yuldashevna	
Meva-sabzavot eksporti barqarorligini ta'minlashning ekonometrik tahlili	105
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Зарубежный опыт активизации экономической активности домохозяйств.....	111
Бердиев Гайрат Ибрагимович, Маликова Севинч Телман кизи, Люсиков Артемий Александрович	
The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: A Case Study of Uzbekistan.....	116
Abdulla Ibragimov, Keldiyorov Shakhriyor Ilyos O'g'li	

Mintaqada sanoat ishlab chiqarish rivojlanishining kambag'allikni qisqartirishdagi ahamiyati	121
Abdullayev Habibullo Asadulla o'g'li	
Global iqtisodiyot sharoitida islom moliyasi mezon va tartiblarini joriy etishdagi muammolar va yechimlar	125
Abduvosidova Gulandom Abdurashid qizi	
Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasida biznes subyektlarini toifalarga ajratish amaliyotining xususiyatlari	131
Akobirova Nodira Najmiddin qizi	
O'zbekiston Respublikasida qishloq xo'jaligini innovatsion rivojlanish yo'llari	135
Axmedova Nafisa Amirddin qizi	
Strategic directions of integration of Uzbekistan into the international hospitality industry	140
Bekmurodova Laylo Tursunmamatovna	
Surxondaryo viloyatida parrandachilikni rivojlantirish ko'rsatkichlarini prognozlash va modelashtirish	144
Bobomuratov Imomqul Islamovich	
Mamlakatimizda chorvachilik mahsulotlarini yetishtirishning hozirgi holati va uning tahlili	149
Talipova Dilfuza Nabiyeвна	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	154
Erkinxojiyev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Analysis of the Influence of Macroeconomic Indicators on State Budget Tax Revenue	158
Meyliev O. R., Gofurova K.	
Mahalliy budjet xarajatlarini hududlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri	166
Hazratqulov Shahboz Boboqul o'g'li	
Influence of Digital Technologies on Economic Growth of the Republic of Uzbekistan	170
Igamberdiyeva Kunduz Ergashevna	
Transmilliy kompaniyalarning tashqi bozorlar uchun marketing strategiyalari va marketing tadqiqotlarini o'tkazish amaliyoti	174
Jo'rayeva Zilola Turobovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari	178
Kamilova Iroda Xusniddinovna	
Korxonalarda inqirozga qarshi moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish	183
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Tijorat banklari faoliyatida onlayn tizimlarining tutgan o'rni va ularning rivojlanishi	188
Raxmataliyev Muzaffar Eshdavatovich	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik faoliyatining ta'sirini baholashning nazariy asoslari	194
Fayziyeva Dilsuz Bahodirovna	
O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish samaradorligini oshirish	200
Mirzayev Bexruz Abdulla o'g'li	
Andijon viloyatida kambag'allik darajasini qisqarishiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlar	214
Musaeva Ziyoda Allayarovna	
O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligi eksportida marketing muammolari	218
Musyeva Shoirazimovna, Agzamov Avazxon Talgatovich	
Respublikamizda parranda bosh sonining hozirgi holati va uning istiqbollari	223
Akramova Nargiza Axrorovna	
Menejmentda ishbilarmonlik kommunikatsiyalaridan foydalanishda optimal strategiyalarini qo'llash shart-sharoitlari	227
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Shadiyeva Madina Djaloliddin qizi	
Raqamlashtirish sharoitida innovatsion faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari	231
Nazarova Latofat Toirjon qizi	
O'zbekistonda masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishdagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari	235
Nurmuxammedov Matlab Yunusovich	

Davlat aktivlarini samarali boshqarish hamda nazorat qilishni takomillashtirish.....	240
Mirzayev O., Nazarov G'ayrat Olim o'g'li	
Talabalarning oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	246
O. U. Shomurodov, Z. U. Uroqov, A. T. Ablahatov, A. A. Suyarov, J. S. Urazov	
Methodological Aspects for Branding in Private Schools.....	251
Odilova Sitora Sayfitdin qizi	
Совершенствование процедуры оценки эффективности и результативности расходов государственного сектора.....	256
Олимов Элёр Фазлиддин угли, Искандаров Суннатилло Бахриддин угли	
Logistika xizmatlari samaradorligini oshirishda blokcheyn texnologiyalardan foydalanish	261
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Markaziy Osiyoda energetika bozorini rivojlantirishning kelgusi istiqboli va imkoniyatlari.....	267
Saidov Mash'al Samadovich, Umarova Irodaxon Nuraliyevna	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda sug'urta bozorining innovatsion usullaridan foydalanishning konseptual asoslari	275
Narzullayeva Gulchehra Salimovna, Saidova Dilnozaxon Odiljon qizi	
Oliy ta'limda boshqaruv strategiyalari va ularni amalga oshirish mexanizmi.....	279
Saidqulova Firuza Farmonovna	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromadlarini soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari	283
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
O'zbekiston Respublikasidagi mavjud suv resurslarining iqtisodiy holati tahlili	288
Shanazarova Gulyora Baxtiyarovna	
Tijorat banklari kredit risklarini kamaytirish yo'llari.....	294
Tulkinova Maftuna Anvarbek qizi	
The use of Intellectual Systems in the Improvement of the Educational Process Management System in Higher Educational Institutions	303
Umarova Dilfuza Rakhmatilla qizi	
Oliy ta'lim tizimida yangi iqtisodiy mexanizmlarni shakllantirish.....	307
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Global iqtisodiy sharoitida moliyaviy hisobotlar auditida muhimliklarni baholashni xalqaro standartlar asosida takomillashtirish	311
Xasanova Nasiba Tolliboy qizi	
Qurilish materiallari sanoatida innovatsion klasterlarni tashkil etish istiqbollari.....	314
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Oliy ta'lim muassasalarida gibril bulut xizmat modelini qo'llash mexanizmini ishlab chiqish	319
Zaripov Bahodir Bobomurod o'g'li	
Роль инвестиций в системе железнодорожного транспорта в Республике Узбекистан	325
Акбарова Лайло Упашевна	
Gidrotexnik inshootlar betonlarini samaradorligini tahlil qilish va oshirish natijalari.....	330
Asqarov B. A., Karimov M. U., Xolmirzayev S.T., Obidjonov J. T.	
Maxsus iqtisodiy zonalar hududiga jalb etilgan investitsiyalar to'g'risida	334
Davlayev G'olib Ashurovich	
Yangi xizmat turi xizmatlar sohasini innovatsion boshqarishning metodologiyasi	337
Djurayeva Dilnoza Davron qizi	
Mintaqalar innovatsion salohiyatini baholashning uslubiy yondashuvlari.....	343
J. A. Ismatullayev, D. X. O'rinov	
Milliy qayta sug'urtalovchilarning xalqaro sug'urta bozoriga kirib borishi va kutilayotgan xavf-xatarlar	348
Jorabayev Jasur Abduraxmanovich	

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida tovarlar auditi natijalarini auditorlik hisobotida aks ettirish tartibi	354
Ibragimov M. M., Ergashev O. F.	
Turistik destinatsiyalarni tashkil etish va rivojlantirishning xorijiy tajribalari	358
Karimov Anvar Aktam o'g'li	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	362
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Iqtisodiy xavfsizlikning institutsional tizimini tadqiq etishga uslubiy yondashuvlar.....	367
Mamatov Axmetjon Atajanovich, Allaberganov Zakir Gayibovich	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	373
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlari eksport faoliyatini rivojlantirishning xorij tajribasi.....	380
Mansurov Saidxo'ja Kamalovich	
Korxonalar raqobatbardoshligini oshirish muammolari va dolzarb vazifalari	386
Musyeva Shoiraz Azimovna	
Устойчивый и инклюзивный рост: взаимосвязь экономического прогресса с социальным равенством и экологическим управлением	390
Нодирбек Холбаев	
Mintaqalarni investitsion jozibadorligini taraqqiyot strategiyasiga ta'sirini statistik baholash.....	396
Nuriddinov Zufar Akbarovich	
Финансирование каракулеводства: преодоление финансовых вызовов в пустынных регионах Узбекистана	402
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish.....	408
Oybek Elmuratov	
Intellectual mulkning iqtisodiy mazmuni va tarixiy rivojlanish bosqichlari	411
Maxmudova Nargiza Davlyat qizi	
Implementation and use of Digital Technologies in Logistics Abstract.....	416
Kushakova Mamura, Koshakova Mukhlisa Surat qizi	
Innovatsion iqtisodiyot tushunchasining mazmun mohiyati	421
Abduqaxorov Bekzod O'tkir o'g'li	
Raqamlashtirish iqtisodiy o'sish va raqobatbardoshligini oshirish omili sifatida.....	426
Mamajonova Durdonahon Mamaruzi qizi	
O'zbekistonda tashqi savdoni notarif usullar orqali tartibga solishning mamlakat iqtisodiyotiga ta'siri.....	431
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Инновационные методы переработки горных отходов для экологической устойчивости в Узбекистане	437
Аскарлов Бахтиер Аскарлович, Собирова Мукаддас Хамидуллаева	
Опыт зарубежных стран по стимулированию производства сельскохозяйственной продукции и перспективы внедрения в Узбекистан.....	442
Холиков Сулаймон Уткир угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda strategik boshqaruv hisobini tashkil qilishning uslubiy jihatlarini.....	447
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishni statistik tahlili.....	452
Sayfullayev Siddik Nosirovich	
Sug'urta tashkilotining innovatsion risklarini baholash.....	457
Sattorov Shoxrux Maxmudjon o'g'li	

Kapital bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari	462
Turdiyeva Uzayda Omirbayevna	
Адаптивный искусственный интеллект в управлении человеческими ресурсами	469
Хайдарова Малика Шокирджановна	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mablag'lardan samarali foydalanishga xizmat qiluvchi zamonaviy va istiqbolga mo'ljallangan huquqiy asoslarning yaratilganligi to'g'risida	478
Xayriddinov Shuxrat Botirovich	
Investitsiya loyihalariga ta'sir qiluvchi risklarni sifat jihatdan baholash usullarining o'ziga xos xususiyatlari	482
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan investitsion loyihalarni kreditlash tartib va ularni takomillashtirish yo'llari	491
Yunusova Ozoda Anvarjon qizi	
Hududlar iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda soliq salohiyatini oshirishning nazariy jihatlarini	498
E. N. Raximov	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi	504
Avazov Ilxom Ravshanovich	
Inson resurslarini boshqarishning innovatsion usullarini joriy etish vositalarini ishlab chiqish	509
Djuraeva Guzal Shavkatovna	
Agrar soha korxonalarining moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	513
Erkinxojiev Ismoiljon Ikromjon o'g'li	
Korporativ qimmatli qog'ozlar asosida korxonalarni moliyalashtirishning ilg'or xorij tajribalari	517
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
The impact of corporate governance on firm performance and financial stability	524
Muhammadyor Yunusov	
Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari	537
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash soliq ma'muriyatchiligini samarali tashkil etish yo'llari	541
Mutalova Dilorom Maxamadjanovna, Kenjaboyeva Nigina	
Iqtisodiy savodxonlik hamda tadbirkorlik qobiliyati o'rtasidagi to'g'ri nisbatdagi bog'liqlik munosabatining fundamental asoslari	544
Tuxtayeva Muyassar Shovkat qizi	
Korxonalarning bankrotlik riskini baholashning xalqaro modellari	550
Umarova Hulkar Umidulloyevna	
O'zbekistonda korxona boshqaruvida kadrlar salohiyatidan foydalanish amaliyotini rivojlantirishning xorij tajribasi	555
Do'stova Aziza Qahramonovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida boshqaruv tizimining xususiyatlari	559
Iroda Majidova	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning muhim xususiyatlari	565
Mirzayev Qulmamat Jonuzoqovich, Shukurov Tohirjon Izzatullo o'g'li	
Qandolat mahsulotlari bozorida marketing tadqiqotlarini asosiy yo'nalishlari	569
Tuychiyeva Vasila Faxriddin qizi	
“Зелёная экономика” как фактор повышения экономического роста страны	573
Тураева Адиба Икрамовна	
Oilada sarf-xarajatlar samarasiga erishishning muhimligi	580
Xasanov Rustam Rabimovich	
Aholi farovonlik darajasidagi farqlarni tartiblash yo'nalishlari	583
Xasanov Rustam Rabimovich, Turdiyev Zoxidjon Rustamovich	

Совершенствование оценки стоимости объектов недвижимости в Узбекистане на основе зарубежного опыта.....	588
Хомитов К. З., Халилова Л. Ш.	
Mamlakatimizda qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ahamiyati.....	594
Choriyeva Nigina Kaxramonovna	
Davlat xaridlari tizimini takomillashtirish yo'llari	598
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	
Yengil sanoatni rivojlanishida Germaniya tajribasi.....	601
F. Jumaniyazova, G'ulomov Ibroxim Rustam o'g'li	
The efficiency of usage of Islamic finance instruments in security market.....	607
Khasanov Umarbek Begmat ugli	
Tadbirkorlik subyektlari eksportini rivojlantirishda raqamli platformalardan foydalanishning xorijiy tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari.....	613
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarini tashkil qilinishining hozirgi holati va muammolari	621
Nutfulloev Tolib G'olib o'g'li	
Mehnat bozorida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini takomillashtirish	627
Maxammadiyev M. M.	
Ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish sharoitida mahsulot tannarxini optimallashtirish asoslari.....	632
Narzullayeva Gulchehra Salimovna	
Elektron pullarni rivojlantirish yo'llari	636
Rustamov Maqsud Suvonqulovich, Egamberganov Mirzabek Odilbek o'g'li	
Загрязнение окружающей среды в Узбекистане: проблемы, причины и пути решения	644
Ишонкулова Феруза Асатовна, Шукуров Тимур Умидович	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tijorat banklarini transformatsiyalash modeli orqali takomillashtirish	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
Land Tax Received From Individuals and its Share in the Budget of the Republic of Uzbekistan	656
Hakimov Feruz Khurshid ugli	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyot va iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xarajatlar tahlili.....	659
Isaxonova Ruxshona Muzaffar qizi, Sharapova Mashxura Azadovna	
Qurilish xizmatlari ma'lumotlar tizimini takomillashtirish imkoniyatlari.....	665
Nurfayziyev Zayniddin Boymurodovich, Nurfayziyev Elyor Zayniddinovich	
Ipotekali kreditlashni rivojlantirishning xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda tatbiq etish yo'llari	670
Turdiyev Shaxriddin Erxonovich	
Suv resurslaridan foydalanishda xorij tajribalari	675
Berdiyev Anvar Abdivaliyevich	
Auditda yetarli va mos dalillarni to'plash tartibi	681
Meliyev Isroil Ismoilovich	
"Yashil" iqtisodiyot konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanishi.....	686
Urunbayev Saparbek Samatovich	
Uy-joy fondini boshqarish samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari.....	692
Xolmuradov Raxmatilla Ne'matillaevich	
O'zbekiston mahsulotlarining tashqi bozordagi raqobatbardoshligi xususiyatlari va onlayn platformalar.....	699
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich	
Factors affecting investment attractiveness in the global investment landscape.....	704
Otaboev Akhmed Makhsudbek o'g'li, Juliana Juliana, Fazliddin Nasriddinov	

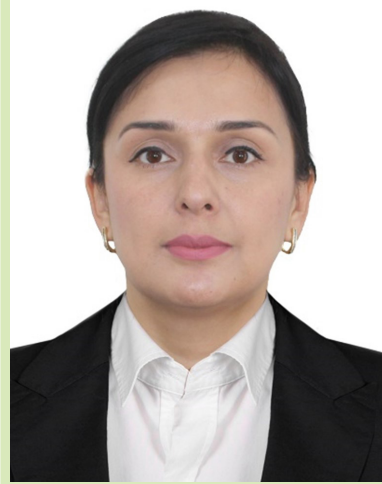
Xalqaro migratsiyaning O'zbekiston mehnat bozori va inson kapitaliga ta'siri.....	709
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Анализ и оценка естественного освещения помещений образовательных учреждений.....	714
Пирмухамедова Шахноза	
Актуальные вопросы укрепления доверия населения к банковской системы Республики Узбекистан...	719
Рузиева Нилуфар Тулкин кизи	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	725
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Iqtisodiyotni rivojlantirishda erkin iqtisodiy zonalarini tashkil etishning afzalliklari va muammolari	730
Axmedova Dilbar Buronovna	
Natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirishda sog'liqni saqlash muassasalarini moliyalashtirishning mohiyati.....	734
Ishmanova Diana Nurmatdovna	
Oziq-ovqat sanoatini tashkiliy-iqtisodiy jihatdan rivojlanti-rishning nazariy asoslari	737
Muxtorova Madina Azamat qizi	
Ipoteka kreditlari sohasidagi islohotlar va kelajakdagi istiqbollar.....	741
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari	746
Yodgorova Xalima To'liqinova	
Budjet ijrosini samarali ta'minlashda davlat xaridlarining ahamiyati.....	752
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li, Fayzullayeva Zilola Ravshanovna	
Aholi sog'ligi – milliy boylikning tarkibi va jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir.....	763
Djumabayeva Shaira Xalillayevna	
Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari: hisob siyosati.....	769
Rizayev Nurbek Kodirovich, Mamatova Charos Shavkiddinova	
Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsion muhitning o'rni	778
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda korporativ ijtimoiy mas'uliyat ("Rossiya temir yo'llari" OAJ misolida).....	784
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Saidqulov Avazbek Botirqul o'g'li	
Raqamli transformatsiyaning O'zbekistonning investitsion jozibadorligiga ta'siri.....	790
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Markabayeva Jansaya Aybek qizi	

AHOLI SOG'LIGI – MILLIY BOYLIKNING TARKIBI VA JAMIYAT TARAQQIYOTINING MUHIM SHARTIDIR

Djumabayeva Shaira Xalillayevna

I.f.f.d, Ma'mun universiteti dotsenti

PROGRESS
ПРОГРЕСС
TARAQQIYOT
ПРОГРЕСС

Annotatsiya: Maqolada aholi sog'ligini saqlash va uni mustahkamlash Konstitutsiyamizda va davlatimizning boshqa qonunchilik hujjatlarida o'z aksini topgani, aholi sog'ligini muhofaza qilishni takomillashtirishda milliy qonunchilik muhim o'rin tutishi, aholini malakali tibbiy xizmatlar bilan ta'minlashni sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarishning asosiy vazifalari bayon etilgan. Shuningdek, O'zbekistonda kasalxonalar va kasal o'rinlari soni dinamikasidagi o'zgarishlar, ambulatoriya poliklinika muassasalari soni va uning quvvatlari, xususiy kasalxonalar va uning rivojlanishi, aholining shifokorlar va hamshiralalar bilan ta'minlanganlik darajasi statistik ma'lumotlar asosida tahlil etilgan va xulosalar chiqarilgan.

Kalit so'zlar: aholi sog'ligi, tibbiy xizmat, kasalxona, kasal o'rinlari, shifokor, xamshira, poliklinika, xususiy, sifat, nisbatan, rivojlantirish, takomillashtirish.

Abstract: The article emphasizes that in our Constitution and other legislative documents of our state, the opposite is reflected, in strengthening and preserving the health of the population. National legislation plays an important role in enhancing the provision of health care, with the main tasks in this area being to improve the quality of medical services for the population and to increase the availability of competent medical services. In addition, based on statistical data, changes in the number of hospitals and outpatient clinics in Uzbekistan, as well as their capacities and the development of private clinics, the level of population provision with doctors and nurses, have been analyzed and conclusions drawn.

Key words: public health, medical service, hospital, hospital, doctor, nurse, polyclinic, private, quality, relatively, development, improvement.

Аннотация: Статья подчеркивает, что в нашей Конституции и других законодательных актах нашего государства обеспечивается сохранение здоровья населения и его укрепление. Национальное законодательство играет важную роль в совершенствовании системы охраны здоровья, определено, что основные задачи в этой области включают улучшение качества медицинских услуг для населения и повышение доступности компетентных медицинских услуг. Кроме того, на основе статистических данных проанализированы изменения в количестве больниц и медицинских учреждений амбулаторного типа в Узбекистане, а также их мощности и развитие частных клиник, уровень обеспеченности населения врачами и медсестрами, и сделаны выводы.

Ключевые слова: здравоохранение, медицинское обслуживание, больница, больница, врач, медсестра, поликлиника, частная, качество, относительно, развитие, улучшение.

KIRISH

Aholi sog'ligi milliy boylikning muhim tarkibiy qismi hisoblanib, uni muhofaza qilishni har tomonlama rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining muhim shartidir. O'zbekistonda aholi sog'ligini saqlash va uni mustahkamlash Konstitutsiyamizda va davlatimizning boshqa qonunchilik hujjatlarida o'z aksini topgan. Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 48-moddasida "Har kim sog'ligini saqlash va malakali tibbiy xizmatdan foydalanish huquqiga ega"ligi hamda "O'zbekiston Respublikasi fuqarolari tibbiy yordamning kafolatlangan hajmini qonunda belgilangan tartibda davlat hisobidan olishga haqli" ekanligi belgilab qo'yilgan¹. Bularga, tez tibbiy yordam ko'rsatish va kasallikning oldini olish, yuqumli kasalliklarga qarshi immunizatsiya va emlash ishlarini olib borish, ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan kasallarni davolash va bolalar, o'smirlar, homilador ayollarga xizmat ko'rsatish va h.k.lar kiradi.

¹ Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 2023-yil 30-aprel. <https://lex.uz/docs/6445145> 01.05.2023

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston tibbiyot asbob-uskunolari ishlab chiqaruvchilar va yetkazib beruvchilar uyushmasi raisi Otabek Jiyanboyev mamlakatimizda tibbiyot tizimida olib borilayotgan islohotlarga uyushma a'zolari hisoblangan korxonalar ham munosib hissa qo'shib kelishayotgani, aholi salomatligini saqlash va tiklashda ular tomonidan ishlab chiqarilayotgan tibbiyot texnologiyalari va asbob-uskunalarining ahamiyati katta ekani haqida to'xtalib o'tdi.

"Ayurveda" qadimgi hind tibbiyotining ensiklopediyasi hisoblanib, unda inson salomatligini asrash maqsadida kun tartibiga rioya qilish, barvaqt turish, tishlarni tozalash, ovqatni o'z vaqtida iste'mol qilish, suv ichish rejimiga amal qilish, gimnastika mashg'ulotlari bilan shug'ullanish, uqalash, tana tozaligi, kiyinish, uy-joy sharoitlari, soch va soqol oldirish tartiblari to'g'risidagi tavsiyalar berilgan. Unda ta'kidlanishicha, aholining umumiy salomatlik darajasi ortishi jamiyat rivojiga eng muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

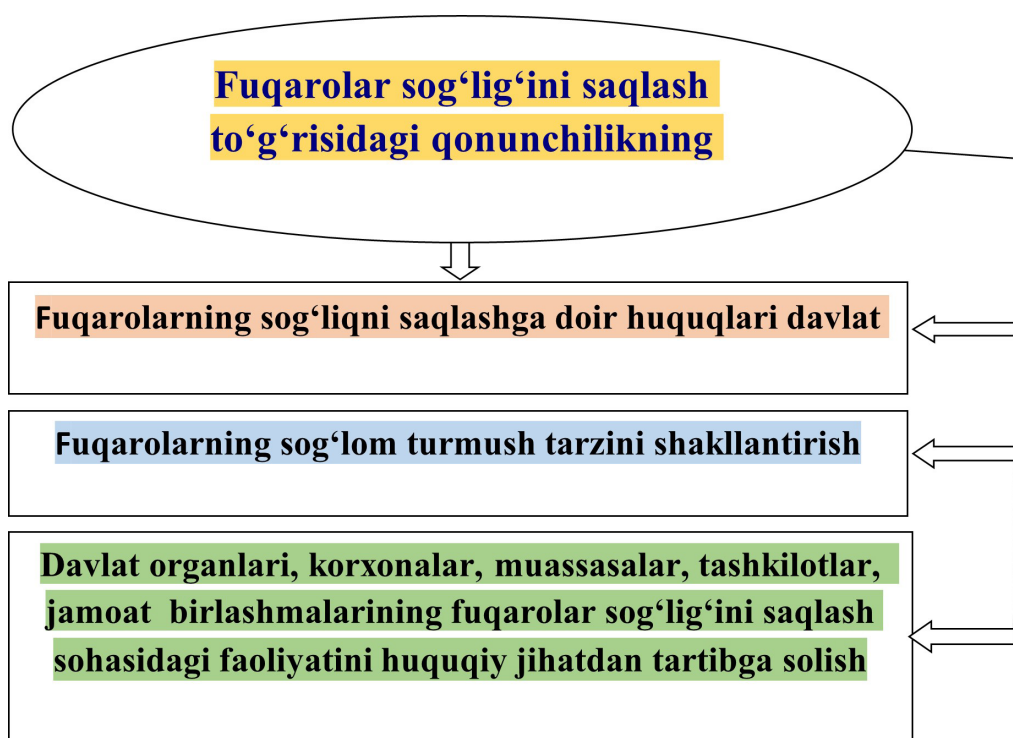
O'zbekistonlik psixolog olim R.Z.Gaynutdinov olib borgan ilmiy tadqiqot ishlari talabalarning tanlagan mutaxassisliklari bo'yicha sport tayyorgarligi uchun muhim bo'lgan ba'zi psixologik xususiyatlarni o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda talabalarning mashg'ulot oldidan va sport mahoratini oshirish bo'yicha o'quv yuklamalarining psixik holatini xarakterlovchi ko'rsatkichlariga ta'siri masalasi tadqiq qilingan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot ishlari jarayonida kompleks yondashuv, qiyosiy tahlil, kuzatuv va statistik ma'lumotlar tahlil usullaridan foydalaniladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

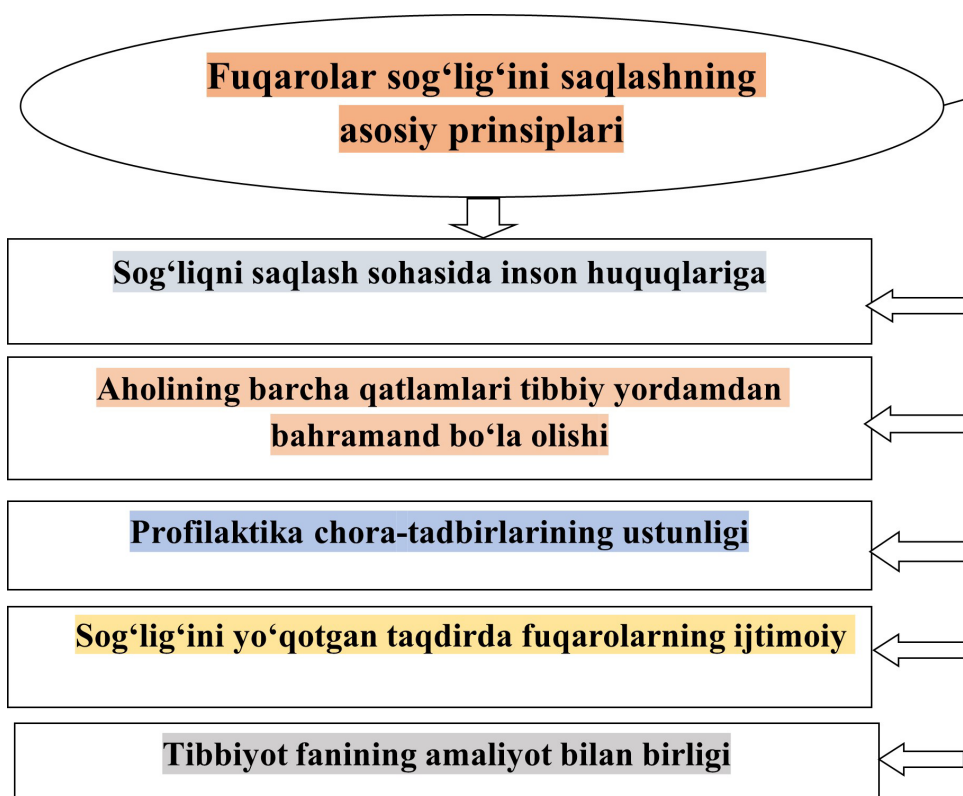
Aholi sog'ligini saqlashning barcha jihatlarini 1996 yil 29 avgustda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi ning "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi qonunida² to'liq aks ettirilgan. Ushbu qonunning asosiy vazifalari va prinsiplari quyidagi 1 va 2-rasmlarda o'z ifodasini topgan.

1-rasm: Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risidagi qonunchilikning asosiy vazifalari

Ta'kidlash kerakki, fuqarolar sog'ligini saqlash to'g'risidagi ushbu qonun katta siyosiy, ijtimoiy, huquqiy ahamiyatga ega bo'lgan yuridik hujjat hisoblanib, u O'zbekistonning sog'liqni saqlash sohasidagi hozirgi taraqqiyotini aks ettirgan holda, kelgusida fuqarolar sog'lig'ini saqlash, sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish va isloh etishning me'yoriy-huquqiy asosi bo'lib xizmat qiladi. Qabul qilingan qonun, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida aks ettirilgan holatlarni hayotga tadbqiq etishning o'ziga xos amaliy vositasi hisoblanadi.

2 O'zbekiston Respublikasining "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi Qonuni. 29.08.1996-y. 265-l-son.

2-rasm: Fuqarolar sog'lig'ini saqlashning asosiy vazifalari

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sog'liqni saqlash tizimini tubdan takomillashtirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni bilan tasdiqlangan "2019-2025-yillarda O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish konsepsiyasi" sohani rivojlantirishda yangi davrni boshlab berdi³. Ushbu konsepsiyada belgilangan ustuvor vazifalarning mazmun-mohiyati quyidagilardan iborat:

- sog'liqni saqlash sohasida milliy qonunchilikni takomillashtirish;
- tibbiyot sohasida zamonaviy boshqaruv tizimini va hududlarda sog'liqni saqlashni tashkil etishning "klaster" modelini shakllantirish;
- tibbiyot sohasini moliyalashtirish tizimini takomillashtirish;
- tibbiy yordamning samaradorligi, sifati va ommabopligini oshirish;
- onalik va bolalikni muhofaza qilish tizimini takomillashtirish;
- xususiy tibbiyot, davlat-xususiy sheriklik mexanizmini va tibbiy turizmni rivojlantirish orqali investitsiyalarni keng jalb etish;
- farmasevika tarmog'ini jadal rivojlantirish;
- tibbiy kadrlar tayyorlash, qayta tayyorlash, malaka oshirishning samarali tizimini yaratish, tibbiyot fanini rivojlantirish.

Konsepsiyada birlamchi tibbiy profilaktika xizmatini rivojlantirishga ham ustuvor ahamiyat berilgan. Unga muvofiq, tibbiy profilaktika va kasalliklarni erta aniqlash ishlarini yangi bosqichga ko'tarish, shuningdek, davolash va diagnostika standartlarini yangilash, dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillarini amaliyotga keng tatbiq etish, mikroxirurgiya, robot xirurgiyasi, nuklear tibbiyot, tibbiy genetika sohalaridagi jahon tibbiyotining eng so'nggi yutuqlarini mamlakatimiz tibbiyotiga joriy etishga asosiy e'tibor qaratilgan. Bu borada jahon tibbiyotining ilg'or uslublaridan samarali foydalanilmoqda. Xususan, respublikada birlamchi tibbiy-sanitariya yordami ko'rsatishga ixtisoslashtirilgan qishloq vrachlik punktlari, qishloq oilaviy poliklinikalari, shahar oilaviy poliklinikalari, tuman va shahar markazlarida ko'p tarmoqli markaziy poliklinikalar tashkil etilib, ular faoliyati zamon talabi va aholi ehtiyojidan kelib chiqib takomillashtirilmoqda. Bu yo'nalishda aholiga eng yaqin bo'g'in – patronaj xizmati yo'lga qo'yilib, uning maqomi, maqsadi va vazifasi aniq belgilandi. Keyingi yillarda patronaj xizmatini rivojlantirish, bu yo'nalishda faoliyat yuritayotgan o'rta tibbiyot xodimlarining malaka va mahoratini oshirish, patronaj hamshiralarni ish jarayonida zarur bo'ladigan tibbiy asbob-uskunalar bilan ta'minlashga yo'naltirilgan qator loyihalar amalga oshirilmoqda.

³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 7-dekabrda "O'zbekiston Respublikasining sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish Konsepsiyasi tug'risida"gi PF-5590-sonli Farmoni.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28-yanvar 2022-yildagi PF-60-son Farmoni bilan tasdiqlangan "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da aholini malakali tibbiy xizmatlar bilan ta'minlashni sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarishning quyidagi vazifalari belgilab qo'yildi⁴:

- ko'rsatilayotgan tibbiy xizmatlarni aholiga yanada yaqinlashtirish va qulayligini oshirish maqsadida respublika hududlarida tibbiyot klasterlarini tashkil etish;
- aholiga ko'rsatilayotgan tibbiy xizmat sifatini oshirish, byudjet mablag'laridan samarali foydalanish, tibbiy xizmatlarni markazlashtirish va aholini tibbiy sug'urtalash amaliyotini joriy qilish;
- tibbiy asbob-uskunalariga texnik xizmat ko'rsatish tizimini takomillashtirish;
- birlamchi tibbiy-sanitariya xizmatida aholiga malakali xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash, sohaga ajratiladigan mablag'larni oshirish;
- sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xalqaro maqomga ega laboratoriyalarni tashkil etish;
- hududlarda birlamchi tibbiy xizmatni "bir qadam" tamoyili asosida tashkil etish;
- malakali shifokorlarning oylik maoshlarini bosqichma-bosqich 1000 AQSh dollari ekvivalentiga yetkazish;
- nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlashning samarali tizimini shakllantirish, ularning hayot sifati va darajasini oshirish va h.k.lar.

Xulosa qilib aytganda, tibbiy xizmat sifatini oshirish va bemorlar huquqlarini muhofaza qilish, shuningdek, tibbiyot xodimlarining mas'uliyati hamda himoyalanganligini kuchaytirishga qaratilgan to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiluvchi qonunlarni qabul qilish orqali sog'liqni saqlash tizimi takomillashtirilmoqda. Darhaqiqat, so'nggi yillarda O'zbekiston hukumati malakali tibbiyot xodimlari, arzon dori vositalari va yangilangan infratuzilmadan keng foydalanishini ta'minlashga qaratilgan sog'liqni saqlash sohasida milliy qonunchilikni isloh qilish bo'yicha keng ko'lamli dasturlarni amalga oshirmoqda va sohada transformatsiya jarayoni ketmoqda. Lekin, shunga qaramasdan, sog'liqni saqlash tizimida ba'zi kamchiliklar mavjud. Jumladan, tibbiy xizmatlardan foydalanishdagi tengsizlik, ayrim joylarda ko'rsatiladigan xizmatlar sifati yetarli darajada emasligi hamda infeksiyon kasalliklarning oldini olish va nazorat qilishning qoniqarli emasligi va h.k.lar.

Aholining kasallanishi yil davomida davolash-profilaktika muassasasiga murojaat qilganda yoki profilaktik ko'rikdan o'tayotganda aniqlangan (yoki dispanser kuzatuv ostiga olingan) ilk bor tashxis qo'yilgan bemorlar soni bilan izohlanadi. Bemor bo'lgan shaxs birinchi marotaba tibbiy xizmatning birinchi bo'g'iniga murojaat qiladi va umumiy amaliyot shifokoriga o'zining sog'lig'i bilan bog'liq muammolarini aytadi. Umumiy amaliyot shifokorining asosiy maqsadi har bir murojaat qilgan aholiga har tomonlama tibbiy yordam ko'rsatishdir. 2022-yilda 100000ta aholining kasalliklarga chalinish holati 60582,4 kishini tashkil etdi. Shuningdek, aholiga tez tibbiy yordam xizmati tomonidan jami 13712,5 nafar bemorga tez tibbiy yordami ko'rsatildi⁵.

Kechayu kunduz tibbiy yordam ko'rsatuvchi, bemorlarni diagnostika, davolash va reabilitatsiya qilish uchun mo'ljallangan, professional tayyorlangan amaliyotga ega, kamida bitta shifokori mavjud stasionar davolash muassasasi tibbiy shifoxona hisoblanadi. 2022 yilda O'zbekistonda tibbiy shifoxonalar soni 1328 tani tashkil etdi. 2010-2022-yillar davomida tibbiy shifoxonalar soni 170 taga ko'paydi. Shuningdek, ushbu davr orasida kasal o'rinlari soni 27,3 ming o'ringa ortdi. 10000 aholiga to'g'ri keladigan kasal o'rinlari soni bu darda 47,9 dan 46,3 ga tushdi (1-jadval).

1-jadval: O'zbekistonda kasalxonalar va kasal o'rinlari soni dinamikasi⁶

	2010-y.	2015-y.	2020-y.	2021-y.	2022-y.
Kasalxonalar soni, birlikda	1158	1071	1232	1281	1328
Kasal o'rinlari soni (ming)	139,6	129,7	161,0	165,5	166,9
10000 aholiga nisbatan kasal o'rinlari soni	47,9	41,1	46,6	46,9	46,3

Ambulatoria-poliklinika muassasalariga aholining ushbu muassasalarga qatnab yoki shifokorlarning uylarga tashrif buyurishi orqali aholiga davolash profilaktika yordamini ko'rsatuvchi muassasalar kiritiladi. 2023-yilning boshida ambulatoria-poliklinika muassasalari soni 7010 tani tashkil etdi. Ushbu ko'rsatkich 2010-yilga nisbatan 1017 taga ko'paydi. 2022-yilda ambulatoriya poliklinika muassasalariga bir smenada 508 ming kishi qatnadi. Qatnovchilar soni 2010-yil ko'rsatkichiga nisbatan 120,2%ga (85,5 ming kishi) ortgan (2-jadval).

4 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022-yildagi PF-60-son Farmoni.

5 O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati 2022. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Toshkent. 2023-y.

6 O'zbekiston Respublikasi yillik statistik to'plami 2010-2022. Goskomstat.

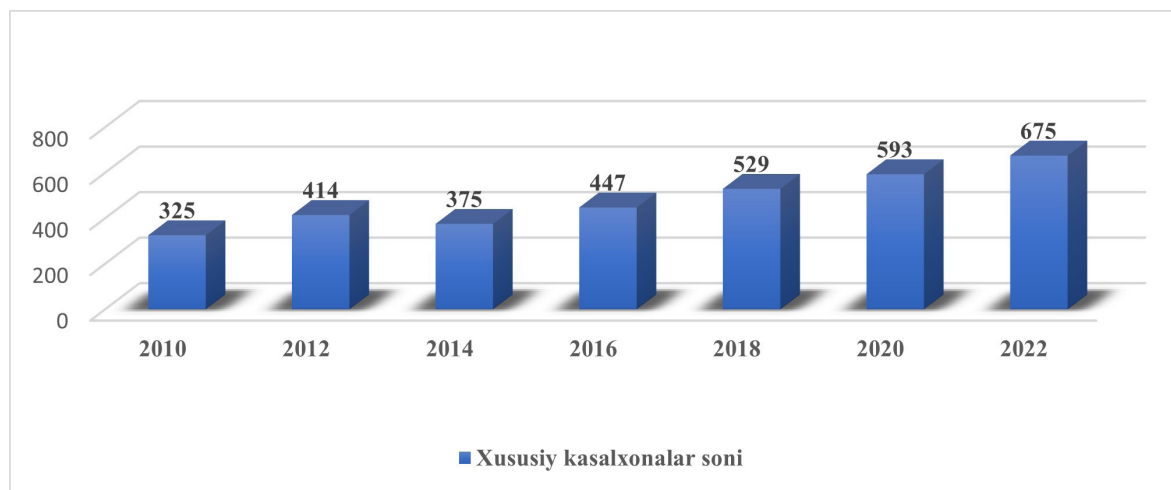
2-jadval: O'zbekistonda ambulatoriya poliklinika muassasalari soni⁷ va uning quvvati

	2010-y.	2015-y.	2021-y.	2022-y.
Ambulatoriya poliklinika muassasalari soni	5993	6220	6676	7010
Ambulatoriya poliklinika muassasalari quvvati (1 smenada qatnovlar soni, ming kishi)	422,5	407,0	461,3	508,0

Sog'liqni saqlash sohasida sog'lom raqobat muhitini shakllantirishda - xususiy sog'liqni saqlash tizimi, davlat-xususiy sherikligini va tibbiy turizmni rivojlantirish orqali investitsiyalarni keng jalb etish alohida e'tibor kasb etadi. Chunki, bu boradagi sa'y-harakatlar, sohada sog'lom raqobat muhitini shakllantirib, aholini yanada sifatlil va zamonaviy tibbiy xizmat bilan qamrab olish imkonini beradi.

Aholiga tibbiy xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va ularning sifati oshirish maqsadida O'zbekiston hukumati tibbiyotda pullik xizmat ko'rsatish tarmog'ining o'sishini qo'llab-quvvatlamogda. Natijada tibbiyot sohasini moliyaviy jihatdan ta'minlashning yangi mexanizmlari yaratilmoqda. Sohada soliq va bojxona imtiyozlari, sub-sidiyalarni qamrab olgan qo'llab-quvvatlash tizimining joriy etilishi natijasida xususiy tibbiyot muassasalari soni yildan yilga ortib bormogda. Sog'liqni saqlash vaziri matbuot xizmati ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yil O'zbekistonda xususiy tibbiyot muassasalarining soni 7320 tani tashkil etdi. Ulardan 50 tasi xorijiy mamlakatlar bilan hamkorlikda ochilgan⁸. Yaqin yillargacha xususiy sektor ishtirokidagi tibbiyot muassasalarida sanoqli yo'nalishtar bo'yicha aholiga xizmat ko'rsatilgan bo'lsa, 2022-yilda 129 turdagi tibbiy xizmatlari amalga oshirildi. Xususiy tibbiyot muassasalarining 5823 tasi (79,5%) ambulator, 1497 tasi (20,5%) esa statsionar sharoitida faoliyat yuritdi. Ularda 16300 nafardan ziyod shifokorlar va 24840 nafardan ziyod o'rta tibbiyot xodimlari faoliyat ko'rsatdilar. Eng ko'p xususiy tibbiyot muassasalari soni Toshkent shahrida (1628 ta), Andijon (726 ta) va Toshkent (644 ta) viloyatlarida joylashgan. Bu uch hududga jami xususiy tibbiyot muassasalarining 41% to'g'ri keldi. Statsionar shaklda faoliyat yuritayotgan xususiy shifoxonalarda 42 mingdan ziyod koyka mavjud(sanatoriylar bilan birga). Eng ko'p koykalar soni Andijon (6348 ta), Namangan (5880 ta) hamda Qashqadaryo (4602 ta) viloyatlariga to'g'ri keldi.

2023-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, bemorlar yotib davolanadigan xususiy kasalxonalar soni 675 tani tashkil etdi⁹. 2010-2022-yillarda xususiy kasalxonalar soni 2 marta ko'paydi. Ya'ni 2010-yilda 325 tani tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda 675 taga yetdi (3-rasm).

3-rasm: O'zbekistonda xususiy kasalxonalar soni dinamikasi

2023-yil O'zbekistonda doimiy aholi soni 36,8 mln. kishiga yetdi va shu yil boshida 100,5 ming nafar shifokorlar aholiga tibbiy xizmat ko'rsatdilar. Agar bu ko'rsatkichni sifat jihatidan tahlil etadigan bo'lsak, har 10000 aholiga 27,9 nafar shifokor to'g'ri keldi. Afsuski, ushbu ko'rsatkich 2005-yilga nisbatan pasaygan. Umuman, bitta shifokorga to'g'ri kelgan aholi soni biz o'rganayotgan vaqt ichida 340,1 nafardan 358,4 nafarga ko'tarildi (3-jadval).

⁷ O'zbekiston Respublikasi yillik statistik to'plami 2010-2022. Goskomstat.

⁸ <https://daryo.uz/k/2022/05/03/>

⁹ <https://aniq.uz/yangiliklar/>

3-jadval: O'zbekistonda aholining shifokorlar bilan ta'minlanganlik darajasi¹⁰

	2005-y.	2010-y.	2015-y.	2020-y.	2021-y.	2022-y.
Jami shifokorlar soni (ming kishi)	76,5	79,9	83,4	93,3	95,6	100,5
Bir shifokorga to'g'ri kelgan aholi soni	340,1	365,5	378,6	370,3	369,0	358,4
10000 aholiga to'g'ri keluvchi shifokorlar soni	29,3	27,4	26,4	27,0	27,1	27,9

Statistik ma'lumotlar tahliliga ko'ra, O'zbekistonda xamshiralar soni ortib bormoqda. Xususan, 2022-yilda aholiga 382,8 ming nafar xamshiralar xizmat ko'rsatdi. Bu ko'rsatkich 2005-yilga nisbatan 111,8 ming nafarga (141,2%) ko'paydi. Shuningdek, xar 10000 aholiga to'g'ri keluvchi xamshiralar soni ham ortdi. Biz tahlil etayotgan davrda ularning soni 103,0tadan 106,3 taga ko'tarildi. Shu bilan birga bitta hamshiraga to'g'ri kelgan aholi soni 96 nafardan 94,1 nafarga tushdi (5-jadval).

4-jadval: O'zbekistonda aholining xamshiralar bilan ta'minlanganlik darajasi¹¹

	2005-y.	2010-y.	2015-y.	2020-y.	2021-y.	2022-y.
Jami hamshiralar soni, ming kishi	271,0	310,2	336,4	369,9	372,5	382,8
Bitta hamshiraga to'g'ri kelgan aholi soni	96,0	93,9	93,8	93,4	94,7	94,1
10000 aholiga to'g'ri keluvchi xamshiralar soni	103,0	106,5	106,5	107,0	105,6	106,3

Xulosa qilib aytganda sog'liqni saqlash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar aholi salomatligini yaxshilash, uning manfaati, turmush farovonligini ta'minlash, kasalliklarni kamaytirish, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, aholining o'rtacha umr ko'rish davrini uzaytirish, sog'lom avlodni dunyoga keltirishga qaratilgani bilan g'oyat ahamiyatlidir.

Ayni shu maqsadlar asosida mamlakatimizda zamonaviy, xalqaro andozalar darajasidagi tibbiy xizmat tizimini barpo etish, bu sohada olib borilayotgan islohotlarning mazmun-mohiyatini tashkil etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirishda tibbiyot tarmoqlarini zamonaviy tipdagi yangi texnika va texnologiyalar bilan jihozlantirish va zamonaviy jihozlangan bino, inshootlarni qurib foydalanishga topshirish hamda yuqori malakali kadrlar masalasi va sifatiga alohida e'tibor qaratish lozim. Ma'lumki, COVID-19 pandemiyasi sog'liqni saqlash tizimiga kuchli ta'sir ko'rsatdi. Pandemiya davrida shifoxonalardagi tibbiy asbob-uskunalar, sanitariya-gigienik holat zamon talablariga to'liq javob bermadi. Natijada bemorlar sifatli, malakali hamda ixtisoslashgan yordam olish uchun bir necha bosqichlardan o'tishga majbur bo'ldi. Ba'zan o'z vaqtida to'g'ri diagnoz qo'yilmagani va malakali davolanmagani uchun bemorlarning ahvoli og'irlashib, kasalligi surunkali tus olib ba'zan nogironlikka, ba'zan esa bevaqt o'limga olib keldi. Shuning uchun ham sog'liqni saqlash tizimining hozirgi ustuvor vazifalaridan biri pandemiyadan keyin ko'rilayotgan chora-tadbirlar samaradorligini ta'minlashdan iborat.

O'zbekistonda aholi sog'lig'ini saqlash, sog'liqni saqlash tizimini rivojlantirish mamlakatimizning o'ziga xos sotsial-iqtisodiy, ijtimoiy-geografik, demografik, kasallanish, sanitariya-epidemiologik xususiyatlarini e'tiborga olgan holda olib borilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 2023-yil 30-aprel.
2. O'zbekiston Respublikasining 29.08.1996-y. 265-I-son "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 7-dekabrda "O'zbekiston Respublikasining sog'likni saqlash tizimini rivojlantirish Konsepsiyasi tug'risida"gi PF-5590-sonli Farmoni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022-yildagi PF-60-son Farmoni.
5. Shodmonov Sh., Alimov R., Jo'rayev T. Iqtisodiyot nazariyasi. -T.: Moliya. 2002.
6. O'zb ekiston hududlarining yillik statistik to'plami. 2022. O'zbekiston Respublikasi prezidenti huzuridagi statistika agentligi. Toshkent. 2022-y.
7. O'zbekiston Respublikasi yillik statistik to'plam 2010-2022. Goskomstat. Toshkent.
8. O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati 2022. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Toshkent. 2023-y.
9. Узбекистон в цифрах 2005. Ташкент.2006. Госкомстат.
10. <https://lex.uz/acts/26013>
11. <https://constitution.uz/uz/clause/index>
12. <https://lex.uz/docs/6445145> 01.05.2023

10 O'zbekiston Respublikasi yillik statistik to'plami 2010-2022. Goskomstat; Uzbekiston v sifrax 2005. Tashkent.2006. Goskomstat.

11 O'zbekiston Respublikasi yillik statistik to'plami 2010-2022. Goskomstat; Uzbekiston v sifrax 2005. Tashkent.2006. Goskomstat.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.